

ISSN 0350-5650

ИСТОРИЈСКИ ИНСТИТУТ

МЕШОВИТА ГРАЂА
MISCELLANEA

НОВА СЕРИЈА Књ. XXXV

Редакциони одбор

БИЉАНА МАРКОВИЋ, НЕДЕЉКО В. РАДОСАВЉЕВИЋ,
РАДОМИР Ј. ПОПОВИЋ, СРЂАН КАТИЋ, ВЛАДИМИР ЈОВАНОВИЋ,
БОЈАНА МИЉКОВИЋ-КАТИЋ, ЉУДМИЛА КУЗМИЧЕВА,
ГАБРИЕЛА ШУБЕРТ, ЛИЛИАНА СИМЕОНОВА

Одговорни уредник
СРЂАН КАТИЋ

Београд
2014

Недељко В. РАДОСАВЉЕВИЋ*

Историјски институт
Београд

ЕПИСКОП КИРИЛ ЖИВКОВИЋ О РУКОПОЛОЖЕЊУ СВЕШТЕНИКА ЈОВАНА БАЛТИЋА И ПРИЛИКАМА У БОСНИ 1804.**

Анстракт: У раду је критички приређено и објављено писмо пакрачко-славонског епископа Кирила Живковића митрополиту Срефану Стратимировићу о рукоположењу Јована Балтића, кандидата из Босне ког му је послао заповедник града Новог, капетан Мустафа-бег Церић. Писмо је значајно због тога што се у њему говори о приликама на хабзбуршко-османској граници у време када су у Босни почели нереди подстакнути устаничким збивањима у Београдском пашалуку. Поред тога, оно омогућава и тачније датирање постојања цркве у селу Рујишка, једне од најстаријих цркава брвнара у Босни. С обзиром на то да је за рукоположење Јована Балтића био надлежан дабробосански митрополит, епископ Живковић објаснио је митрополиту Стратимировићу зашто је прихватио да изврши тај чин. У прилогу је достављен и препис писма епископа Живковића Мустафа-бегу Церићу, у коме га обавештава о проблемима које му је проузроковало рукоположење кандидата из Дабробосанске митрополије, и моли га да их више не шаље к њему.

Кључне речи: Карловачка митрополија, Васељенска патријаршија, Босански пашалук, Нови, епископ Кирил Живковић, Мустафа-бег Церић, свештеник, рукоположење.

У архиву САНУ у Сремским Карловцима сачувано је више писама које је пакрачко-славонски епископ Кирил Живковић упутио карловачком митрополиту Стефану Стратимировићу, у периоду од 1791. до 1804. године. Ова писма била су предмет лингвистичке, филолошке и

* nedeljko.radosavljevic@iib.ac.rs

** Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије *Европа и Срби (1804–1918) : подстицаји и искушења европске Модерне* (Ев. бр. 177031).

археографске анализе, јер су животни пут и књижевна делатност овог образованог архијереја веома занимљиви.

Кирил Живковић рођен је у Пироту 1730. године. У време Друге велике сеобе 1737. са родитељима је прешао у Хабзбуршку монархију. Породица се настанила у Футогу, па је основно образовање стекао у Новом Саду. Након тога, 1748. је отишао на Свету Гору и убрзо, са 19 година, примио монашки постриг у светогорском манастиру Зограф. Радио је као учитељ у Жегару у Далмацији, а потом је као јеромонах био парох у Скрадину. У међувремену је путовао по областима Млетачке републике, Италије, Хабзбуршке монархије, да би између 1758. и 1760. боравио у Русији. Потом се вратио у завичај, где је од 1760. до 1765. био игуман манастира Светог Георгија у Темској код Пирота. Из Темске је 1765. прешао у Хабзбуршку монархију, и убрзо отпутовао за Венецију и Рим. У Италији је боравио две године, да би 1767. постао придворни духовник темишварског епископа Викентија Јовановића Видака. Када је епископ Видак постао 1774. карловачки митрополит, повео је и Кирила Живковића са собом. Живковић је у Сремским Карловцима био управник двора, и митрополитов заступник у црквеним делима у време његовог одсуства. Чин архимандрита добио је 1776, а старешина обновљеног манастира Светог Георгија у Гргетегу постао је 1778. У манастиру је остао до 1786, када је изабран за епископа пакрачко-славонског, у време када је на челу Карловачке митрополије био митрополит Мојсије Путник.¹

Епископ Кирил Живковић се у Пакрачко-славонској епархији старао о уређењу црквеног живота. За време његове управе отворено је више основних школа, а пажња је била усмерена и на додатно образовање недовољно припремљеног свештенства, кроз за то посебно отворену *Клиричку школу*.² Током двадесет једне године, колико је био на челу

¹ Б. Лилић, *Пироћанац Кирило Живковић, владика пакрачко-славонски*, Пиротски зборник 19–20 (1994) 37–40; Иста, *Прилог биографији Кирила Живковића, пакрачког владике*, Лесковачки зборник 36 (1996) 367–369; Б. Чалић, *Пакрачки епископ Кирил Живковић и његова библиотека*, Љетопис СКД Просвјета за 2008, Загреб 2008, 179–184; Исти, *Живковић, Кирил*, СБР 3, Д–З, Нови Сад 2007, 774; С. Вуковић, *Српски јерарси од деветог до двадесетог века*, Београд-Подгорица-Крагујевац 1996, 277–279; Ј. Недељковић, *О неким писмима Кирила Живковића, пакрачког епископа (друга половина XVIII и почетак XIX в.)*, Археографски прилози 19 (Београд 1997) 233–235; Ст. М. Димитријевић, *Грађа за српску историју из руских архива и библиотека*, Споменик СКА 53 (Сарајево 1922) 261–266.

² Р. М. Грујић, *Пакрачка епархија, историско-статистички преглед*, Нови Сад 1931, 171–172.

Пакрачко-славонске епархије, саграђено је или обновљено више црква и манастира, бројни храмови су живописани, а у црквеним општинама су постепено увођене матичне књиге и деловодни протоколи.³ У владичанском двору у Пакрацу утемељио је велику библиотеку, делом засновану на сопственим књижевним интересовањима и делатности.⁴

Кирил Живковић се, још од временаведеног на Светој Гори почео бавити књижевним и преписивачким радом. Поред преписа Теодосијевог дела *Канона Светом Симеону и Сави на осам гласова*, и Доментијановог *Житија Светог Саве*, године 1803. у Будиму је објавио и *Свјашченомученика Петра нареченаго епископа дамаскога две књиге о челољеческом, 1. Истином јестественом разумје, 2. О духовном разумје, сокращено, јасне преписани и на печат дани*.⁵ Радећи као свештеник и учитељ у Скрадину, између 1755. и 1759. написао је *Наук или ученије началное детем в кратце језиком простим православнаго исповеданија свјатолатолическија вери Христови, или Катихизис*, који је настао или у Далмацији или у Венецији, где је такође боравио.⁶ Као игуман манастира Темска, године 1764. написао је дело теолошке и поучне садржине, под насловом *Из душевног обеда в недељних днеш избрана на прости јазик болгарскиј*, познато и као *Темски рукопис*.⁷

Анализом језика и писма овог дела, и њиховим поређењем са писмима које је упутио митрополиту Стратимировићу, Јасмина Недељковић је коначно потврдила да су Кирил Живковић, пакрачко-славонски епископ, и јеромонах Кирил из манастира Темска, једна иста личност, што је као чињеницу претходно изнела и Борислава Лилић.⁸

³ Опширније о томе М. Косовац, *Српска православна митрополија Карловачка по подацима из 1905. године*, приредио Н. В. Радосављевић, Загреб 2012, 769–888.

⁴ У владичанском двору у Пакрацу Кирил Живковић затекао је нешто књига од претходних епископа, а сам је преписивао, куповао и поклањао различита књижевна дела. Б. Чалић, *Пакрачки епископ Кирил Живковић и његова библиотека*, 198–202.

⁵ С. Вуковић, *нав. дело*, 277; Б. Чалић, *Живковић. Кирил*, 774.

⁶ Кирило Живковић, епископ пакрачки, *Катихизис*, приредили, уводне студије и коментаре написали Владимир Вукашиновић и Гордана Јовановић, Београд 2009, 17–19.

⁷ А. Младеновић, *О вокалском систему пиротског говора друге половине XVIII века*, Пиротски зборник 8–9 (1979) 271–278; В. П. Василев, *Темският ръкопис-български езиков паметник от 1764. г.*, Старобългаристика/Paleobulgarica IX, 1 (София 1986) 49–72. О књижевном делу Кирила Живковића опширније: Б. Чалић, *Пакрачки епископ Кирил Живковић и његова библиотека*, 179–219.

⁸ Б. Лилић, *Пироћанац Кирило Живковић, владика пакрачко-славонски*, 38–40; Ј. Недељковић, *нав. дело*, 234.

Када је реч о поменутом делу, у утврђивању ауторства епископа Кирила Живковића Јасмина Недељковић користила се писмима из Архива САНУ у Сремским Карловцима (укупно њих седам), које је и објавила. Писма су драгоцен извор како за рад на биографији овог архијереја, тако и за историју Православне цркве крајем 18. и почетком 19. века. Јасмина Недељковић је, међутим, навела и то да писма под сигнатурама 1797/2/II, IV и VII, 1798/1 и 1804/12-I епископ Живковић *само потписао*, али не и писао својом руком.⁹

Предмет овог рада управо су писма Кирила Живковића сачувана у фонду „Б“ Архива САНУ у Сремским Карловцима, под бројем 1804/12-I и 1804/12-II, која можда нису настала из његовог пера, али су од њега потписана. Могуће је да их је, по његовом диктату, писало неко придворно лице. Језик ових докумената је црквенословенски, са примесам српског народног говора, што је у том периоду било уобичајено, а коришћена терминологија била је потпуно у складу са оном из свакодневног живота локалног српског становништва.

У првом писму елементи српског говорног језика су претежно екавски, што је за простор Славоније необично, али потврђује чињеницу о пореклу епископа Кирила Живковића. Говор Пирота и околине био је искључиво екавски, као и говор Новог Сада, где је такође провео извесно време, мада су међу њима разлике велике. Друго писмо садржи неке одлике икавског говора. Уколико је ова писма писао неко други, а не епископ Кирил Живковић лично, управо се на основу језичких особина може претпоставити да је њихове концепте сачинио он, и да су по њима писма и написана.

Први документ, писмо настало 30. септембра 1804, представља извештај епископа Кирила Живковића митрополиту Стратимировићу о стању на граници његове епархије са Новском крајином у Босанском пашалуку. Писано на три стране великог формата (34 x 21 cm), веома добро очувано, оно је извор првог реда о савременим збивањима. Разлог за његов настанак повезан је са личношћу једног од ђакона (дијака) из Босне, који му је од стране новског капетана Мустафа-бега Церића послат како би га рукоположио у свештенички чин. Необичан гест једног пограничног муслиманског феудалног господара, да припадника друге вере из своје капетаније пошаље ради рукоположења у Пакрац, епископу Кирилу Живковићу створио је неприлике, који је то морао да објасни свом црквеном поглавару, митрополиту Стефану Стратимировићу, тим пре што

⁹ Ј. Недељковић, *нав. дело*, 233–244.

се из садржаја другог писма види да то није био јединствен случај. Међутим, овај докуменат драгоцен је и из других разлога. Из њега се јасно види да су, у тренутку његовог настанка, у пограничној области Хабзбуршке монархије према Османском царству владале нередовне прилике. Кирил Живковић описује и упад једне групе наоружаних људи, које назива *нустахијама*, чије су намере биле пре свега пљачкашке, и који су тада убили једног фенриха¹⁰ и два војника граничара, да би после тога успели да се повуку према Босни, и пређу Уну између Дубице и Костајнице. Епископ Живковић чак је навео да би штете од овог упада биле знатно веће да у тој области нису били ангажовани *Ердедијеви хусари* и граничне патроле.

Као разлог за непријатељско понашање суседа, који нису поштовали чак ни своју власт и њене наредбе, у овом писму наведене су вести о султанској заповести да се Хабзбуршкој монархији преда *честрнаест градова* уз границу, на шта локални муслимани нису желели да пристану. Кирил Живковић се у писму осврнуо и на утицај догађаја у Србији на прилике у Босни. Он је устанак против дахијске управе већ у овом писму назвао *револуција*, што и не чуди, јер се од 1789. тај термин у Европи веома често користио, пошто је у последњој деценији 18. века на делу била француска експанзија у Европи.

Што се тиче будућег свештеника Јована Балтића, који му је послат ради рукоположења од Мустафа-бега Церића, Живковић се заправо правдао због чега је то морао учинити, јер је то било у канонској надлежности дабробосанског митрополита Васељенске патријаршије. Наиме, кандидат није смео после дужег времена проведеног у Хабзбуршкој монархији да се врати нерукоположен, јер би, како је изјавио, одмах постао сумњив због дугог одсуства, живот би му био угрожен а породица поробљена, док би му кућу запалили као шпијуну. И ти наводи говоре о томе какве су прилике владале у пограничним деловима Османског царства, и колика је била самовоља локалних заповедника, на које ни босански везир није имао већег утицаја. Ни оправдање да због немира подстакнутих збивањима у Србији није могао да оде код митрополита у Сарајево ђакону Балтићу није могло помоћи, па је епископ Кирил Живковић због тога и извршио рукоположење.

Овај извор драгоцен је и за утврђивање времена постојања цркве брвнаре у селу Рујишка. У времену када су на простору Босанског ејалета често владале нередовне прилике, цркве и манастири бивали су

¹⁰ Заставник, најнижи официрски чин у хабзбуршкој војсци.

спаљивани и пљачкани. Османска војска је ту систематску меру одмазде према хришћанском становништву повремено примењивала, а неке цркве су се и због природе материјала од којих су грађене (дрво, бондрук) једноставно урушавале, или нестајале услед природних недаћа (поплаве, одрони). Из података који се у извештају Кирила Живковића митрополиту Стратимировићу налазе, види се да је у селу Рујишка, у Босанској Крајини, 1804. највероватније постојала црква, која је касније, средином 19. века, замењена новом, подигнутом на истом месту. Захваљујући овом документу, *terminus post quem non* њеног настанка било је могуће померити за готово пола века.¹¹

У прилогу писма Кирила Живковића митрополиту Стратимировићу, под архивском сигнатуром 1804/12-II, налази се и препис писма које је упутио новском капетану Мустафа-бегу Церићу. Рукопис овог преписа идентичан је оном којим је писано и писмо митрополиту Стратимировићу. У њему епископ Живковић Мустафа-бега Церића ословљава са *Vaša светлости*, што је у тадашњим европским обичајима било везано за лица у кнежевском достојанству, а када би се тако обраћало неком званичнику Османског царства он би морао да буде у звању везира, што са Церићем свакако није био случај. Такво титулисање указује на његову наследност у области коју је контролисао, као и жељу епископа Кирила Живковића да са њим одржи добре односе, и тиме заштити и православне османске поданике под његовом непосредном управом.

Садржај тог кратког писма открива мало познате детаље из живота православног становништва Босанске крајине. Из њега се види да Балтић није био први свештеник кога му је ради рукоположења послао Мустафа-бег Церић, али га Живковић моли да то више не чини. Када је реч о рукоположењу кандидата у свештенички чин, али и других црквених дела, Карловачка митрополија строго је поштовала канонску надлежност помесних православних цркава и њихових архијереја, а у случају Јована Балтића, као и неких других свештеника рукоположених од епископа Кирила Живковића, надлежан је био дабробосански митрополит и архиепископ Сарајева. Пакрачки епископ Кирил Живковић, указује у писму Мустафа-бегу Церићу да је због његових поступака, који су кршили тај устаљени ред, васељенски патријарх већ писао *даву* (жалбу)

¹¹ У Шематизму Дабробосанске митрополије из 1887, наведено је да је темељ Рујишке цркве положен 1851, а да је завршена 1853. *Пријеглед протопрезвитерата, парохија са бројем села, кућа и душа, српско-православног свештенства и описом цркви у Дабро-босанској дијецези у години 1887*, Додатак Дабро-босанском источнику за 1888, Сарајево 1889, 16.

карловачком митрополиту, и моли га да му кандидате шаље само уколико је то неопходно, односно ако они нису у могућности да дођу до свог митрополита. Наведени подаци указују на потребу да се истражи још једно комплексно поље односа Карловачке митрополије и Васељенске патријаршије, о коме се мало зна, а тиче се мобилности свештенства и њиховог рукоположења од ненадлежних епископа.

Ово писмо доказ је да је у Босанском пашалуку мешање локалних феудалних господара чак и у верска питања хришћанског православног становништва постојало, и поред имунитета који су митрополитима као представницима православног милета гарантовани епископским бератима или посебним царским (фермани) и везирским заповестима (бујурулдије).

Најзад, треба се осврнути и на личност новског капетана који се у овим документима помиње под именом Мустафа-бег Церић. У делу посвећеном капетанијама у Босни и Херцеговини, Хамдија Крешевљаковић наводи да је новски капетан након последњег Хабзбуршко-османског рата 1788–1791. био Џафер-бег Церић, који је у борбама рањен у леђа, и да је имао сина Мустафа-бега, који је капетанију наследио. Међутим, исти аутор такође наводи и друго мишљење засновано на *Симбиеновој листи*, да је Џафер-бег био брат новског капетана Мустафа-бега Церића.¹² Како се Џафер-бег помиње и после догађаја који се у овим писмима описују (умро 1818. или 1819), може се претпоставити да је капетанију можда у периоду пре 1804. предао на управу брату Мустафа-бегу. Зато Крешевљаковићеви наводи да је капетанију 1819. преузео Мустафа-бег, син Џафер-бега, не морају бити у супротности претходно наведеној претпоставци.¹³ Епископ Кирил Живковић свакако је добро знао коме пише писмо у Нови, а које је са собом понео рукоположени свештеник Јован Балтић, тако да ово писмо доприноси и разрешењу питања ко је заиста био новски капетан у тренутку његовог настанка.

У даљем тексту оба документа су дата у целини. Извршена је њихова транскрипција на савремено српско писмо. Текст је усаглашен са важећим правописом, али је језик на коме су она настала у потпуности сачуван. Нечитка места обележена су угластим заградама, а на разлог нечитљивости указано је у пропратном научном апарату. Ради визуелне палеографске и дипломатичке спознаје о томе како су изгледала, приложени су и њихови факсимили.

¹² Hamdija Kreševljaković, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 1980, 86.

¹³ На истом месту.

1.

Пакрац, 30. септембра 1804.

Епископ Кирил Живковић карловачком митрополиту Стефану Стратимировићу – обавештава га да је у свештенички чин рукоположио Јована Балтића из Рујишке, у Босанском пашалуку, и указује на разлоге због чега је тако поступио. Указује и на немире у Босни и пограничне сукобе са суседним муслиманима, до којих је непосредно пре тога дошло. У писму такође описује понашање новског капетана Мустафа-бега Церића.

Ваша ексцеленција!

От 24-ог августа л[ета] т[екушчаго] Ешцеленциј[и] Вашеја мол[и]твиное писаније за Јо[в]ана Балтића из Босне, за поповство пришедшаго с отпустенијем писменим от своего капетана и grundхера Мустафа-бег Церића, новскога града коменданта и Новске крајине заповедника, да је му писао да посведочим за немир у Босни, и да ижидавам доклем ми он отпише да се није могуће у Сарајево к еписк[о]пу својему отићи. То понизнејше прошу, изволите мил[о]стиво разсудити гордости турској, а на властито пограничному и наследственному владелцу тко би смео сверху јего писмо другоје от нега зактевати, однести, предати и к мени донести и ш њим корешпондирати, а јешће његов поданик за кога је већ писао, и да му се јего својеручно под печатом његовим писмо поверило и почтило није за истиное. То би за велико безчестије и негодованије својеј ч[е]сти и ауторитету примио, и да он кауром у друго ц[а]рство на срамоту своју и подозреније својих јединоверних у Босни да је немир сведочио, онаковаго за шпиона и издајника земље обедили јего, и не могући што нам учинити вес гнев на својего поданика излијал би, и може би и погубио, да се својим веран покаже.

А најпаче у садашњej от Сервијанцев револуцији, и како им чауш царев ч[...]¹⁴ заповест донео от их султана, у оних крајинах, да имаду 14 градова што су преко Уне реке к нашеј страни смерени, нашему императору изручити и предати без боја, тако су се узбунили и спротивни царевој заповеди, да на врат на нос с приуготовленијама прочими биркају не само Турке, но и своје поданике хр[и]стијане, да се могу отимати док један жив буде, који Јо[в]ан код тих градова баш на граници и пак на турској страни јест.

¹⁴ Нечитко.

К тому и многиј пустахије околo Новогa прешли ондa бјаху, и нa неколико мeстa јављали се и ударали, кaкo и овдe нa пaкрaчкij вaшaр 8-ог сeптeмврijа спрeмили се били ударити у вaрoш нa спaхијску кaсу или кoјeгo трeгoвцa пoрoбити, нo рaзумeвши дa су хусaри Ердeдини из лaгoрa дoшли, и Кoмитaт свудa стрaжe и пaтрoлe пoстaвиo, и нoвoгрaдишкa рeгимeнтa [у] oближњa мeстa сoлдaтe кoмaндирaлa их гoнити, и тaкo нeмoгућe другoму штo учинити, тују нoшт у пeрвo сeлo Клисe у 2 сaхaтa пo пoнoћи дoђу и oнo мaлo пaурскe стрaжe пoвeжy, кнeзa и биртa спaхијскoгa изтyкy, и штo кoд њих спaхијских и сeлских 200 fu[фoринти] нaђу [и] oднeсу, и нaхрaнивши се и нaпивши се oтиду. Пoтeрa зa њимa сe тaкa oтпрaви и дoтeрaју их дo Сaвe, и нoћу кaкo су хoтили Сaву прeћи нaтрeфи сe пaтрoлa и удaрe нa њих, и oни убију јeднoгa прeдoбрoгa бaнaлскoгa фeнриxa и двa сoлдaтa смeртнo рaнe, и oд њи[x] јeдaн ли је вишe ли, нe знa сe, пoгинуo, јeрбo [су] oни уз Сaву у пoмрчини пoбeгли, и гдe су прoшли и кaдe нe знa сe, сaмo дa су пoслe виђeни дa су мeђу Дубицoм и Кoстaјницoм Уну рeкy нa Слaбини сeлy прeгaзилe и у Бoснy oтишли, зa кoјe и дo дaнaс стрaжe и пaтрoлe свудa oвудa нaрeђeнe јoштe тeрaју и пaзe.

Јa нoвскoм кaпeтaну Цeрићу пo блaгoрaзумeнoмy Вaшeјa Ештeлeнциј[и] хoтeх писaти, и дијaкa [писмo] oтнeти пoслaти, нo [oн] зa глaву нијe смeo гoвoрeћи: нa мeни вишe глaвe бити нeћe aкo бeз пoпoвствa oтидeм и писмo му oднeсeм, и пoгинути мoрaм кaкo шпion штo сaм сe зa тoликo врeмe бaвиo, трe нeдeљe у кoнтумaцији a овдe двa мeс[e]цa; или oбeдићe мe дa сaм с пyстaхијaмa биo, свaкoјaкo пoгинути мoрaм. Aкo ли у oвoм ц[a]рствy зaoстaнeм, жeнy, дeцy мoју и свe дoмaшњe рoбoвoм учинићe, кyћy зaжeћи хoћe, дaклe јa сaм свaкoјaкo изгубљeн. A и сaм јa тaкoвe приликe знaјући дa [су] сe у Турскoј дoгaђaлe, дaклe, дa нe прoузрoкyјeм кaкo сeму сирoмaху Јo[в]aнy смeрт, тaкoђeр и пoслaникoм зa димницy пријти имуштим oт сaрaјeвскaгo eп[и]скoпa в сeх прeдeлeх крaјинaх oтдaлeних кaкoвoе злoе слeдствijе, тoгo рaди, кaкoвoе нaјлучшeе срeдствo мнe пoзнaтo из дaвнa сицeвим сaмoвлaстним гoспoдaрaм крaјишним, усудихсјa сицeвoе писaнијe јeмy пo њeм пoслaти, кoетo у кoпији Вaшeј Ексцeлeнциј[и] нa увидeнијe здјe прилaгaју, oт кoгo и дo днeс oтгoвoрa нe пoлучих, и aштe пoлучу Вaшeј Ештeлeнциј[и] пoслaти бyду.

Јeгo жe Јo[в]aнa нa Крстoвдaн 14-гo сeптeмврijа л[eтa] т[eкyшчaгo] вo с[в]jаштeнствo рyкoпoлoжих, и кaкo с нaуком и књижницaми пoтрeбитимa, пeтрaхиљoм, с[вe]тим мирoм oбдaрих, тaкo и свy јeгo eп[и]ск[oп]кy oбичнyју тaксу зa прoизвeдeнијe с[в]jаштeникa и пријaтијe сингeлији a би је штo скoријe мoжeт дa пoшљeт, пoд oтлучeнијeм нaлoжих,

који се тврдо мене и заверио изполнити. А да се није толико време здје бавио, и да се нисам от вишепомјанутих нештастијах бојао, воистину без полученија с[вја]штенства јего отпустил би.

Леже с високопочитанијем остајем Вашеја ексцеленциј[и]

В Пакраце 30-ог септемврија 1804.

Понизнејшиј слуга
Кирил Живковић
Еп[и]скоп пакрачки

АСАНУК, фонд Б, 12/1804–1

Оригинал

ми похваљени, Петракилов, стити и браћа и сестре,
дамо и сад Ево Ево и браћа и сестре Папу и браћа и сестре
ми и браћа и сестре Ево и браћа и сестре Ево и браћа и сестре,
Поде и браћа и сестре на сестре, поде и браћа и сестре и
стопили. А да се не волимо време и сестре, и да се не
сам и браћа и сестре не да се браћа и сестре, браћа и сестре
који се не волимо време Ево и браћа и сестре.

Ево и браћа и сестре и браћа и сестре.

Ваша Ево и браћа и сестре.

Ево и браћа и сестре 30. Септембра
1804.

1804.11.1

Командир Ево и браћа и сестре

Кирил Живковић
Ево и браћа и сестре.

АРХИВ У СРПСКИМ ЗАУЧЕНИЦИМА
ПОД УПРАВЉЕЊЕМ СРПСКОГ
ФОНДА МИТРОПОЛИТАС-НАСТАВНИКА

5

Писмо пакрачко-славонског епископа Кирила Живковића карловачком митрополиту Стефану Стратимировићу од 30. септембра 1804.

2.

Пакрац, 16. септембра 1804.

Епископ Кирил Живковић капетану града Новог Мустафа-бегу Церићу – обавештава га да је по његовој жељи рукоположио у свештенички чин Јована Балтића из села Рујишка. Моли га да му без преке потребе више не шаље своје кметове са таквим захтевима, јер се васељенски патријарх због тога жалио на њега митрополиту Стратимировићу.

Честити Мустафа-беже Церић[у], светли заповедниче от Новске крајине и града Новог коменданту и велики капетану, от мене пакрачкога владике понизни поклон и липа пријатељска поздрав

Потом тога, с Твојим писмом дође здрав до нас у Пакрац твој кмет Јован Балтић 16. јула овога лета от села Рујишке, и за твоје комшијско велико поштење с великим заметом (трудом) и ризиком [от] опасностију и страхом, једва га запопи[х], и сада 16-го овога месеца здраво от нас отиђе дома. Јер је стамболијскиј патријара[х] што сам до сада неколико из Босне запопио, који сте к мене слали с писмом, послао давију на мене к нашему митрополиту да не смијем никога отуда от сарајевскога владике попити.

Зато те честити и драги беже липо просим висше к мени не пуштај да доходе за поповство када се до Сарајева мирно проћи може, већ ако је баш ризично, да се не може када проћи, и твојима би кметима велика потребоћа за попа била, онда у Твом писму засведочи ми да Ти могу на поштење хатар учинити, и да се могу мојему митрополиту поверововати.

И сада за овога да није у Сарајево мога проћи, липо Те просим с писмом Твојим посведочи ми како се ишће од мене с којом прошњом и заубран јесам, с високим поштењем чекати остајем.

У Пакрацу, 16-ог септемврија 1804, Вашега светлога господства понизни слуга Кирил Живковић т. р. еписк[о]п пакрачко-славонскиј.

АСАНУК, фонд Б, 12/1804–2

Препис

Сестини Н. Н. Мустафа беге Церићу, Сметли ^{Васко-}
вдунисе Ђ. Мило Краини и града Новоса Котманов, и
Белими Касетав. Ђи си ене Папракотоа Владарне по-
тивни поштом, и листа придељена поддрав.

1804 - 12 11

По поштом писа, св поштом писмо издате Врхав до насв ј
Папракото Мило Краини и града Новоса Котманов, и
Мила одв Села Врхине, и да насв Конжа имено Велимота-
тиско св великии Владарне Конжа и града Новоса Котманов,
тиско св великии Владарне Конжа и града Новоса Котманов,
и сада 17. септембра месеца Врхав одв насв слите дома. Ерв е Стамболскии
Паприкото, што самв до сада неопишано св ботне да поштом,
поштом св мене слами св писмом, поштом, да св мене на
мене св мене слами св писмом, поштом, да св мене на
мене св мене слами св писмом, поштом, да св мене на

17

18

Ето те ресли и гради буре мито грешив, ве-
те и мене не подвай да докоде да поштом. Кад се
до Сараева митро пошти море, ветр инос пакв ридио,
да се не море нара пошти, и поштомачи Крелина Вели-
на поштомачи да поштомачи, одва ј. Мило Краини да
сведошми, да ти поштом на поштомачи Халарвуркили, и
да се поштом поштомачи Митрополичко поштомачи.

И сада си докоде да не ј. Сараева поштомачи, мито
те грешив, св писмом Мило Краини поштомачи, мито
се иште од мене, св поштомачи поштомачи и да јуранв е-
самв, св великии поштомачи гетали и слами. У Папракото
17. септембра 1804. Ошета Св. Мило Краини поштомачи
поштомачи Св. Кирил Живковић пр. Епископ Па-
пракото-Славонскии.

АРХИВ У СРЕДНОЈ НАРОДНОЈ
БИБЛИОТЕЦИ САНУ - БЕОГРАД
ИСТОРИЈСКИ ОДДЕЛ

Препис писма епископа пакрачко-славонског Кирила Живковића новком капетану Мустафа-бегу Церићу од 16. септембра 1804.

Nedeljko V. RADOSAVLJEVIĆ

**BISHOP KIRIL ŽIVKOVIĆ ON THE ORDINATION OF PRIEST
JOVAN BALTIĆ AND SITUATION IN BOSNIA IN 1804**

Summary

In the Archives of SANU in Sremski Karlovci, in the fund “B”, signature 1804/12-I and 1804/12-II, there are two letters kept, written by Pakrac-Slavonian bishop Kiril Živković, which are directly related to the border area of the Habsburg Monarchy towards *Bosnian Pašaluk*. In the first letter, bishop Živković informs metropolitan Stefan Stratimirović that *Novska krajina* captain, Mustafa-Bey Cerić, asks from him to ordinate into the priest rank certain Jovan Baltić, from Rujiška village. Apart from that, he also writes about intrusion of the group of robbers accross the border and disturbance that pervailed over local muslim aristocracy, since the sultan issued the order that, allegedly 14 cities or fortified places were supposed to be given to the Habsburg Monarchy. In the second letter, which is attached in a form of transcript, Kiril Živković asks from Mustafa-Bey Cerić not to send candidates for future priests, because there had been certain problems between the Ecumenical Patriarchate and Metropolis of *Sremski Karlovci*. Due to this letter, it is possible to establish more clearly the date of existance of the church in village Rujiška, but also to confirm the fact who was actually *Novska Krajina* captain at the time of its occurence. Both letters, as significant source for history of Orthodox Church in Bosnia, are given entirely.

Keywords: Metropolis of Sremski Karlovci, Ecumenical Patriarchate, *Bosnian Pašaluk*, town Novi, bishop Kiril Živković, Mustafa-Bey Cerić, priest, ordination.

Чланак примљен: 30. 04. 2014.

Чланак коначно прихваћен за објављивање: 15. 08. 2014.